

סיוון תש"ע

בס"ד

"מחלוקת קרח ועדתו – מתי היתה ומתי עתידה להסתיים" לפרשת קרח (ע"פ שעורו של הרב מרדכי אלון)

- השנה השניה :

- המשכן נחנך, בר"ח ניסן, הוא היום השמיני של ימי המילואים, שנה לאחר הציווי שניתן בר"ח במצרים: "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:" – שכאמור, בישר את תחילת ההתכוננות ליצי"מ.
- שם גם משה רבנו מודיע על פסח, שהוא למעשה הפסח הראשון בהיסטוריה, שהרי בשנה הקודמת פסח היה יציאת ישראל ממצרים.
- ואז באים – אנשים טמאים ומבקשים פסח שני, שמתקיים בי"ד באייר.

- התאריך הבא, הוא כ' באייר. שם יוצאים מהר סיני. וכדברי הפסוקים:³

1. במדבר פרק י'

(י"א) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְעֶשְׂרִים בַּחֲדָשׁ נִעְלָה הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת:"

ולאחר שעם ישראל, כאמור יוצא בכ' באייר מהר סיני מתארים הכתובים:
(לג) וַיִּסְעוּ מֵהָר הַזֶּה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְוֹן בְּרִית יְהוָה נִסְעָה לְפָנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לְהֵם מְנוּחָה:

התיארוך הוא מדויק, הנסיעה היא נסיעה של שלושה ימים. ומיד לאחר מכן מתחילים המשברים:⁴
פרק י"א: (א) וַיְהִי הָעֵם כַּמִּתְאַנְנִים רַע בְּאַזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקִצָּה הַמַּחֲנֶה:
(ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:
(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעָרָה כִּי בְעָרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה:

ואחריו בא חטא המתאוים:

(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעָרָה כִּי בְעָרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה:
(ד) וְהַסַּפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הַתְּאוֹוֹ תִּאָּהַן וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי נֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר:
(ה) וַזְכַּרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנֹם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטְחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים:
(ו) וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבֹשָׁה אֵין כָּל בְּלִתֵּי אֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ:

על פי זה חטא המתאוים והמתאוים, היה ביום כ"ב באייר. ועל בקשת העם לאכול בשר אומר הקב"ה למשה:
(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמֵשֶׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: (כ) עַד תִּחְדָּשׁ גְּמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְסֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא לְעַן כִּי מֵאֶסְתֶּם אֶת יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם:

הקושי הראשון, שלכאורה כמעט ואין עוסקים בו, והוא הנראה אחד מהקשיים הפרשניים הגדולים במעשה קורח ועדתו, אם לא הגדול שבהם, והוא:
מתי התרחש כל מעשה קורח, למה זה שינד?

ואם נשאל, מדוע העיתוי הוא דבר כ"כ מרכזי, וכי לא די לנו בעצם ההתרחשות?

שהרי בעקבות מעשה קורח הייתה מגפה נוראית, הארץ פותחת את פיה וכו' - מדוע א"כ, כ"כ משנה תאריך ההתרחשות?

על כך נשיב כי העיסוק בשאלת התיארוך הוא חשוב, ולו רק מפאת העובדה כי אין עוד אירוע אחר, שהיה במדבר שאיננו יודעים מתי היה, או ברמת הדיוק של יום או לפחות של חודש ההתרחשות.

פתח דבר, נחזור בקצרה על התיארוך של ימי המדבר:

- בר"ח ניסן בשנה הראשונה, שבועיים לפני צאת ישראל ממצרים, מתחיל מהלך היציאה ממצרים.
שם מצטווה משה רבנו:¹ "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:".

- בחודש ניסן בתחילת שנת הארבעים, מתה מרים.

- שנה אח"כ בעשור לחודש ניסן עוברים את הירדן ונכנסים ארצה.

- אך נשוב שוב אל השנה הראשונה:

- פסח היה בט"ו בניסן,
- בכ"א בניסן היה מעשה קריעת ים סוף,
- שלושה ימים אח"כ מגיעים למרה – ושם אי אפשר לשתות מים.
- התאריך הבא יהיה ר"ח סיוון, אז מגיע ישראל למרגלות הר סיני. ומקבל את התורה בו' בסיוון.²
- אחרי מתן תורה, בי"ז תמוז באה שבירת הלוחות וחטא העגל.

שלאחריו מגיעים עוד ארבעים יום אמצעיים,
- ובר"ח אלול עולה משה לקבל את הלוחות פעם שנייה ויורד ביום הכיפורים.
- במוצאי יוה"כ מקהיל משה את העם ומצווה על הקמת המשכן.

³ במדבר י, יא
⁴ במדבר פרק יא

¹ שמות י"ב, ב
² לפי שיטות אחרות בגמרא היה זה ז' בסיוון

דומה לחטא המרגלים שהיה בט' באב, וחטא המעפילים שהיה בעשרה באב.⁶

מתאריך זה, עשרה באב ועד לשנת הארבעים אין לפנינו שום תיארוך, גם אין לנו שום אירוע המסופר עליו, חוץ מסיפור מעשה קורח.

יש לנו, אמנם מצוות בסוף פרשת קורח, אך אלו הן מצוות, שנאמרו בסיני והוכנסו כאן.

פרשת חוקת העוסקת בפרה אדומה, יש האומרים, שנתנה בסיני, עוד לפני חנוכת המשכן, אך הוכנסה לפה.

כך או כך סוף פרשת חוקת הוא כבר חודש ניסן של שנת הארבעים.

על פי המסורת, הסיפור מסתיים בז' באדר.

שהרי בתחילת חודש שבט מתחיל משה את מסע הפרידה שלו מישראל (כל ספר דברים):

2. דברים פרק א', ג'-ה'

"וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעֶשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד דְּבַר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנָק אֱתוֹ אֱלֹהִים: ... בְּעֶבֶר הִירְדָן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הַזֹּאֵל מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר: "

משה נפטר בז' באדר.

לאחר מכן העם מתאבלים עליו 30 יום, מתכוננים 3 ימים (ספר יהושע) ועוברים את הירדן ב' בניסן - בדיוק 40 שנה אחרי תחילת המסע ב' בניסן בשנה הראשונה, כשלקחו את הכבש וקשרו אותו למיטה...

אחרי שראינו את התיארוך המדויק, ברורה השאלה שפתחנו בה על פרשת קורח – מדוע זו אינה מתוארכת?

ניתן לומר כי דרך הדיון על מה היה מעשה קורח ועדתו, נוכל להגיע לליבה של מעשה קורח, על מה הייתה המחלוקת, ומה המשתף את כל המערערים על משה ואהרון.

פרשת קורח, אפוא, היא הפרשה שיותר מכל עוסקת במחלוקת, ודי אם נזכיר את הפסוק הראשון של הפרשה:

3. במדבר פרק ט"ז

(א) וַיִּקַּח קִרְחָן בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

הפסוק נראה תמים, אך אין הפסוק אומר לנו מה קרח לקח, ולאילו תכלית.

אונקלוס מתרגם:

4. אונקלוס

"וַיִּקַּח קִרְחָן בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: "

"דאתפליג" הכוונה שיש כאן מפלגה.

והשאלה היא מניין אונקלוס למד דבר זה.

כאגב נאמר כי בלשון הקודש השורש ל.ק.ח - גוזרת את המילה "לקח" שהוא דבר שנותנים, על דרך הפסוק:

5. משלי ד' ב'

"כִּי לְקַח טוֹב נִתְּנִי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל תַּעֲזָבוּ: "

- ואז לאחר אותו חודש ימים נענשים המתאווים - והמקום נקרא "קברות התאוה".

לפי חשבון זה הגענו ליום כ"ב בסיוון. - כמו שאנו רואים התיארוך הוא מדויק.

מקברות התאוה נוסע העם לחצרות.

- שם בחצרות מדברת מרים על משה:

פרק י"ב: (א) וַתִּדְבַר מָרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁהָ עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכִּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כִּשִׁית לָקַח:

מרים נענשת בצרעת והעם ממתין לה שבוע ימים:

(יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַבְיָה יִרְקֵךְ יֶרֶק בְּפִינָה הֲלֹא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף: (טו) וַתִּסְגַּר מָרִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאָסֵף מָרִים:

לפי תאריך זה הגענו ליום כ"ט בסיוון.

נעיר כעת קצרות כי מיום הנסיעה מהר סיני, כ' אייר, עוברים ארבעים יום, שאלו בבחינת ארבעים יום הראשונים, המקבילים להר סיני.

וכעת יתחילו הארבעים יום השניים.

(בתמצית נאמר כי כשם שבהר סיני היו ארבעים יום ראשונים שהם בבחינת אתערותא דלעילא, ואחריהם ארבעים יום שניים שהם בבחינת אתערותא דלתתא.

הוא הדין בזיקה לא"י - הארבעים יום הראשונים היו בבחינת אתערותא דלעילא, ושליחת המרגלים הייתה צריכה להיות בבחינת אתערותא דלתא (ולכן צווה משה: " שלח לך אנשים..."), ובה עם ישראל מעד, וחטא בחטא המרגלים).

כאמור, ביום כ"ט בסיוון נשלחים המרגלים.

ואחרי זה:

(טז) וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן:

- ובמדבר פארן בא הציווי של:

פרק י"ג: (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כָל נְשִׂיא בְהֵם:

מכאן נשלחים המרגלים - שהיו גדולי ישראל לתור את הארץ.

- המרגלים יוצאים לארבעים יום ולאחר מכן שבים אל משה:

(כה) וַיָּשֻׁבוּ מִתּוֹר הָאֶרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם:

אם נמנה ארבעים יום מכ"ט בסיוון נגיע בדיוק לליל תשעה באב.⁵

- זה התאריך הכמעט אחרון, שיש לנו עד שנת הארבעים של המדבר. משום שלמחרת בעשרה באב יש את חטא המעפילים:

(מ) וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבֹקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לְאָמֹר הֲנִנּוּ וַעֲלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה כִּי חֲטָאנוּ:

עובדה מעניינת היא שגם בחורבן המקדש, החורבן והאָבֵל הוא בתשעה באב, אך השריפה בעיקרה הייתה בעשרה באב,

⁵ מחשבון זה אנו יכולים להבין את דברי חז"ל על הפסוק: "ותשא קל העדה ויתנו את קולם ויכפו העם בלילה ההוא: " שעל "לילה ההוא" אמרו חז"ל: "אותה לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכייה של חנם - ואני קובע לכם בכייה לדורות!"

ועל כל זה הקושי שהחלנו בו, מדוע הפרשה הכ"כ עקרונית הזאת הכ"כ שונה, מדוע אין בדינו מיקום ברור שלה בציר הזמן.

מדוע היא אינה שייכת לשום דבר הבא לפניו או אחריה.

שהרי בפרשות האחרונות הרצף הסיבתי הוא ברור, או לפחות נותן פתח להבנה.

לפני שניזקק לשאלה זו, נעיר כי ישנו עוד פן מיוחד בפרשה זו.

בכל אירועי המדבר ישנו רק האירוע שלפניו, שממנו לומדים מצוות ל"ת:

9. סנהדרין ק.

"כל המחזיק במחלוקת עובר על לאו שנאמר ולא יהיה כקורח ועדתו"

וכך מצוי אצל מוני המצוות, כסמ"ג.

לפי מוני המצוות האחרים, מצווה זו היא חלק ממצוות "ואהבת לרעך כמוך" – ועל כן היא נמנית כלאו בפני עצמו, אך וודאי שנלמד ממנה איסור.

כך או כך לפנינו מצוות לא תעשה – זו עובדה מעניינת מאוד.

נניח לכך, ונדון בסוגיה אחרת בפרשת קורח.

הפסוקים מתארים כך:

10. במדבר פרק ט"ז

(טז) ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר: (יז) וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני ה' איש מחתתו חמשים ומאתים מחתות ואתה ואהרן איש מחתתו: (יח) ויקחו איש מחתתו ונתנו עליהם אש וישימו עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן: (יט) ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד ויבא כבוד ה' אל כל העדה:

ואז בא לו הדיבור האלוקי:

(כ) וינדב ה' אל משה ואל אהרן לאמר:

(כא) ה' יבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרנע:

"העדה" הזו מתייחסת לעדת קורח, אך הרמב"ן לומד כי הכוונה היא לכל עדת ישראל,

וכי משה חושש כי הקב"ה רוצה לכלות את כל ישראל.

11. רמב"ן

... אבל הטעם, כי מתחלה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו וישימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כלם לראות אולי יישר בעיני האלהים ותשוב העבודה לבכוריהם, וזה טעם ויקהל עליהם קרח את כל העדה (פסוק יט) והנה נתחייבו כליה שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה ומוותרים על נבואת נביא בלבם וחייבין מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים:

12. במדבר פרק ט"ז

(כב) ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף:

ועל כך שואל בעל העקידת יצחק:

ל.ק.ח - הוא גם מלשון התלקחות, וגם מלשון מחלוקת, זה "ויקח קרח..." - כשפרשה מתחילה בכתב חידה הדבר אומר דרשני.

ובהמשך הפסוקים:

6. במדבר פרק ט"ז

(ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים ושיאי עדה קראי מועד אנשי שם:

(ג) ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם פי כל העדה כלם קדשים ובתוכם יהנה ומדוע תתנשאו על קהל הנה:

ומשה אומר להם, שבקשתם האמתית היא כהונה:

(ח) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי: (ט) המעט מכם פי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן הנה ולעמד לפני העדה לשרתם: (י) ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ויבקשתם גם כהנה:

אפשר לומר, שכל המניע של פרשייה זו הוא אינטרסנטיות.

הדבר יהיה נכון, ובכ"ז הוא אינו מספק משום שאין עוד התרחשות במדבר, שסיפור המעטפת שלה הוא כ"כ רוחני.

כאן אין מבקשים בשר אין מבקשים קישואים, כאן טוענים טענה אידיאולוגית-ערכית של "כל העדה כלם קדשים...", ועל כן הדבר מחייב התמודדות עמוקה עוד יותר.

רק אח"כ כשמדברים דתן ואבירים נכנס הסגנון המקובל של: (יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים בני אליאב ויאמרו לא נעלה: (יג) המעט פי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר: (יד) אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ונתת לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים והם תנקר לא נעלה:

אך אלו אינם קורח ולא גם המאתיים חמשים, אלא זו קבוצה בתוך ה"פרלמנט" הזה של קורח ועדתו.

כאן ישנה גם בקשה יחידאית של משה רבנו, משה רבנו סגגורם הגדול של ישראל מתחנן מהקב"ה שיתן להם עונש:

(כח) ויאמר משה בזה תדעו כי הנה שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלפי: (כט) אם כמות כל האדם ימתן אלה ופקדת כל האדם ופקד עליהם לא הנה שלחני: (ל) ואם בריאה יברא הנה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם ויכדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את הנה:

בקשה זו היא בקשה חריגה.

נזכיר לעצמנו, כשחטא האספסוף ולאחריו העם בבקשם בשר, ביקש משה שהוא יענש:

7. במדבר י"א ט"ו – בקשת משה אחרי חטא בו ביקשו בשר "ואם ככה את עשה לי ה' הנה לא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל ארצה ברעתי":

בחטא העגל אומר משה:

8. שמות ל"ב ל"ב – בקשת משה אחרי חטא העגל

"ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר תתת":

ואילו כאן מבקש משה (הוא זה המבקש) מהקב"ה עונש.

מקטירי הקטורת באו בגלל רצונם להקטיר קטורת, און בן פלת ודתו ואבירם כעסו על כך שניטלה הקדושה מבכורים, קורת רצה להיות כ"ג.

קורת ועדתו היו, אפוא **שילוב של קבוצות כוח, במלחמה נגד מנהיגותו של משה.**

אנו נבקש להעמיק עוד. יש לפנינו יסוד עצום, **כל אחת מהטרגדיות המתרחשות לדור המדבר, קשורה לזמן שהדבר התרחש.**

אי אפשר, להבין את תאוות האספסוף, אם לא מבינים כי רק לפני שלושה ימים יצאנו מהר סיני.

אי אפשר להבין את דיבור מרים ואהרון במשה, אם לא רואים את הרקע הקודם.

לעומת זאת סיפור מחלקת קורח אינו סתם סיפור, הוא **בכוונה מטושטש.**

פתח להבנת הדברים הוא ההגד כי מחלוקת קורח ועדתו היא מחלוקת שאינה לשם שמים – מה הכוונה בכך ?

בהקשר זה נציין את דברי ה"מדרש שמואל" על דברי המשנה **"כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים..."**,

השואל: והרי סוף-סוף גם מחלוקתם של הלל ושמאי לא **נתקיימה, היא הגיעה להכרעה** – ברוב הפעמים כ"ה.

על כך עונה ה"מדרש שמואל" – שמחלוקת שאינה לשם שמים לאחר שעובר זמן מה אין זוכרים בדיוק מה היה אופן הדברים.

למשל ניקח נא את מחלוקת קורח ועדתו, אנו איננו יודעים, מה היה אז בדיוק, אך מה שבטוח שבזמן ניסיון ההפיכה של אז, כל העם דיבר על כך, הכל היה "מתוקשר".

והנה עוברים כמה שנים מאז, ואיש אינו זכר או בדיוק יודע מה היה. – אפילו מבחינת תאריך הדבר אינו כ"כ ברור.

לעומת זאת מחלוקתם של הלל ושמאי, אינה "מחלוקת מתוקשרת".

והנה מחלוקתם של אלו על אף שהוכרעה, כל אחד יודע מה הסברות של כל צד, על אף שהמחלוקת הייתה זמן רב קודם לכן.

ועל כך אומר המדרש שמואל כי זו המחלוקת של לשם שמים, בה תמיד ידברו ובה יבררו את צדדיה השונים. גם אחרי אלפיים שנה הדבר יהיה עוד רלוונטי, וכל זה מפאת העובדה כי היא הייתה לשם שמים.

אך מחלוקת שהיא אינה לשם שמים אין סופה להתקיים – **במחלוקת!** לכל היותר יזכרו שם של מישהו ולא מעבר לכך.

ומכאן נעמיק יותר.

ואת הדברים נראה דרך תשובת העקידת יצחק:

13. רבי יצחק עראמה, בעל העקידת יצחק

"ומה תמיהה היא זאת, והלא בעגל לא חטאו כולם ונאמר: **הניחה לי ויחר אפי בהם"**

ומדוע משה לא אמר שם, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף ?

או במילים אחרות **מדוע שם העונש הקולקטיבי היה מובן מאליו ?**

ומוסיף עוד ה"עקידת יצחק":

"וכן בשיטים היה חרון אף ה' בכלל,"

שם היה מעשה של בנות מואב, גם שם הייתה קבוצה שחטאה ובגינה נענש כלל העם .

"ובעכך נאמר הלא עכן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף, והוא איש אחד לא גווע בעונו ונאמר בו חטא ישראל וגם עברו בריתי..."

במילים אחרות, עכן לא היה אמור למות לבד, הציבור היה אמור להענש בגללו, כשהקוד לכל הדברים הללו נעוץ בהמשך דברי בעל "העקידה":

"ומחוייב זה מקשר הכללות...כי החולה מאחד באבריו יאמר על כולו חולה"

במילים אחרות עם ישראל הוא כגוף אחד, בעל איברים מחולקים, שהרי אנו יודעים כי יש ערבות ואנו סובלים האחד בגין השני.

א"כ טענת שמה **"האיש אחד יחטא..."** אינה מובנת, אם כבר היה לו לטעון על חילול ה', או זכות אבות.

ה"עקידת יצחק" מבין את טענת משה כפי שהבין אותה הרמב"ן, שעתה הקב"ה רוצה לכולות את העם, ואז משה אומר **"האיש אחד יחטא"** ואז אומר הקב"ה אני אכלה את עדת קורח בלבד.

בהמשך דברינו נראה את תשובת בעל העקדה.

שוב להאמור לעיל, בזיקה לעניין תאריך פרשת קורת.

היסוד הוא, הוא שאירוע זה אינו קשור לשום מקום, מפני שהוא שייך לכל מקום, היכן שלא נמקם אותו הדבר יסתדר.⁷

על כן ממעשה קורח ועדתו נלמדת הלכה לדורות.

נתחיל לראות בעיון את הדברים דרך המשנה הידועה במסכת אבות:

14. אבות ה' י"ז

"כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים"

איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים ? זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו: "

המלבי"ם טוען כי הביטוי **"קורח ועדתו"** בא לרמוז כי המחלוקת הייתה כבר בין קורח ועדתו, משום שכל המשותף ביניהם היה טכני.

⁷ לצורך הדוגמא רש"י על הגמרא ממקם פרשייה זו לפני חטא המרגלים

גם כשיש הנהגה חלשה, המורידה את רוח בעם, והמביאה אותו למאוס בארץ חמדה – על אף הטרגדיה שבכך – אך הם אינם הופכים להיות איבר מחוץ לכלל.

אך כשיש מחלוקת – הגוף הלאומי מתחיל להיות מרוטט לאברים – אברים, לסקטורים-סקטורים.

זהו הלאו של "ולא יהיה כקורח ועדתו": מול מחלוקת שהיא לש"ש, כמחלוקת הלל ושמאי, שיש לה מקום שהרי כל אחד דן ממקומו שלו מה רוצה הקב"ה ואיך הוא יופיע עם זה, מול זאת ישנה מחלוקת שהיא אינה לשם שמים.

ונוסיף אנו שגם מחלוקתם של הלל ושמאי ברגע שתתחיל להיות סקטוריאלית היא תחל להיות בעייתית.

לכל חטאי המדבר יש תיארוך, אך לחטא קורח אין תיארוך הוא הבסיס לנפילה ולעלייה מתמדת שלנו.

בבית שני שהיו תורה ומצוות וגמילות חסדים, הדבר בלט עוד יותר.

ידוע הסיפור המפורסם של קמצא ובר קמצא.⁹ שם ישבו חכמי ועשירי י-ם בסעודה של מארח אלמוני. האחרון ביקש משמשו שיזמין את קמצא והלה הזמין את בר קמצא. המארח שביקש לסלק את בר קמצא, נתקל בתחינותיו ובנכונותו לשאת את "הוצאות האירוע" ובלבד שהלה לא יכלימו – כל אלו לא עזרו לו והוא סולק בבושת פנים. אז יצא בר קמצא ואמר, שמזה ששתקו חכמי ישראל סימן הוא שנוח להם הדבר שהוא נעלב, הלך והלשין לרומאים וגם לחורבן.

לסיפור זה יש המשך בו נירון קיסר מבקש לעלות על ירושלים והוא מטיל גורל. אז מתעורר לו המצפון והוא מבין כי הקב"ה מבקש להעניש את בניו, והוא-נירון הכלי לכך, וכי הוא עוד עתיד להיענש על כך. מניח נירון את הכל ובורח משם ומתגיייר ומבני בניו עומד רבי מאיר בעל הנס.¹⁰

התמיהה העולה היא שהרשע הגדול, חוץ מבר קמצא, הוא המארח, והוא נשאר כדמות אנונימית הוא קרוי בפי הגמרא - "ההוא גברא". והשאלה היא מדוע אין נוקבים בשמו?

ועוד נשאל, מדוע אומרת הגמרא כי "אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים" מה אשמתו של קמצא בסיפור זה, הרי הוא בכלל אינו משתתף בו? ונשאל עוד מדוע נעלב בר קמצא מתגובת החכמים ואולי לא היה להם "נעים" להתערב?

אך למעשה זהו סיפורו של בית שני, בית זה היה בו תורה עבודה וגמ"ח.

ואם יושבים חכמי ירושלים ועשיריה בסעודה יחד, מן הסתם העשירים תומכים ב"מוסדות התורה" של החכמים.

אז איך יכול להיות שבדור כזה תהיה שנאת חנם?

15. תשובת ה"עקידת יצחק"

"כאשר המידה לקצוף על הכלל בחטא היחיד כעכן וזולתו, הנה יהיה זה כאשר יהיה היחיד ההוא נקשר בכללם ונקשר בקיבוצם כי אז לא ייאמר שחטא האיש ההוא לבדו אלא שחטא הכלל כי הוא איבר בתוך הגוף... אבל כשהחוטא ההוא פירש עצמו מן הציבור וכבר לקח עצמו לצד אחד לחלוק עליהם, כבר יצא מכללם, ולא ייאמר עוד שהחטא ההוא יהיה כללי, שהוא כאבר הפורש מן החי קשר עם גופו"

אומר העקידת יצחק, כשאבר אחד חולה, כל הגוף חולה אך זה בתנאי שהאבר קשור עדיין לגוף, אך כשהאבר הוא מדולדל ואין לו עוד קשר – אז אין את בחינת "האיש יחטא ועל כל העדה תקצוף".

משה בסיפור של עדת קורח טוען כי קורח ועדתו ניתקו את עצמם מן הכלל.

הדברים צריכים ומחייבים הבנה. מדוע המרגלים, חוטאי העגל, עכן – כל אלו, לא נתקו את עצמם מן הכלל ואילו מבקשי הכהונה ניתקו את עצמם?

נעיר כי ה"עקדה" השתמש בביטוי "הוציא את עצמו מן הכלל" – שמזכיר לנו את דברי הרשע בהגדה.

שם נאמר "לפי שהוציא את עצמו מן הכלל כאילו כפר בעיקר", והשאלה שהרבה שואלים היא והרי גם החכם אמר דברים דומים.

אלא יסוד ההבדל הוא כי על החכם נאמר "והיה כי ישאלך בנך לאמר" – החכם בא כאבר יחידי והוא מרגיש שהוא יחיד, המבקש להתחבר אל הכלל.

ואילו הרשע עליו נאמר: "והיה פי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם?"⁸

הרשע בא עם עדה משלו, הסיקטוריזציה "נכנסה", יש לו אולי נאומים על כלל ישראל, אך יש לו עדה משלו. – הוא אינו רוצה כלל להתקשר לאחרים, הוא מקבל כוחות מן העדה הסובבת אותו.

ודווקא הרשע שבא עם עדה עליו נאמר "לפי שהוציא את עצמו מן הכלל" – משום שדווקא העדה בצורתה הזאת היא זרז המוציא אותו מן הכלל.

במעשה קורח ישנן שתי עדות – עדת קורח ועדת ישראל.

קורח עניינו הוא בעדה שלו. מה ששיתף את ה"פרלמנט של קורח" הוא שהוא כולו היה מורכב מסקטורים, שבאו להתנתק מן הכלל.

זוהי בדיוק פרשת הכיתות שהיו ערב חורבן הבית השני, שכל אחת מהן ידעה בדיוק את הצריך לכלל ישראל באותה שעה.

במצב בו יש כמה בעלי תאווה הרוצים בשר, וגורמים לעם שלם להתאוות - עדיין אין סקטוריאליות.

גם כשיש כמה עובדי ע"ז עדיין זו סכנה נוראה – אך לא סקטוריאליות.

⁹ גיטין נה:

¹⁰ יסוד מעניין הוא ש ר' מאיר הוא המאיר ולסבו קוראים נירון – מלשון נר.

⁸ שמות יב, כו

אם עברים מסוגלים "להפרד" ככה, שקבוצה אחת תלשין על השנייה, אז אולי אינם ראויים להגאל.

רש"י גם אומר כי היו אלו דתן ואבירם, בעלי המחלוקת ממעשה קורח.

16. שמות פרק ב'

(יג) וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַיּוֹם הַשֵּׁנִי אֲנָשִׁים עֹבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפֶּה רַעַךְ: (יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׂמַךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלַינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֶתָּה אֹמֵר כִּפְאֹשֶׁר הִרְגֵתָ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּיכָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֹן נוֹדַע הַדָּבָר:

17. רש"י על שמות פרק ב'

(יג) שני אנשים עברים - דתן ואבירם הם שהותירו מן המן: (יד) ויירא משה - כפשוטו. ומדרשו דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין (מלשינים) אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל:

אכן נודע הדבר - כמשמעו ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל עי' אומות להיות נרדים בעבודת פרך אבל רואה אני שהם ראויים לכך:

פעם אחת יחידה מבקש משה רבנו שיהיה עונש על אנשי המחלוקת, משום שאם האדמה לא תבלע את בעלי המחלוקת הללו הם יבלעו את כולם.

משה רבנו לא חרג מדרכו הוא פשוט התפלל על כלל ישראל שלא יבלעו.

הטרגדיה היא הסיפור עם נירון קיסר שבא לכלות את ישראל ופתאום מתעורר מוסר כליות של אותו רומאי - הרואה את הנצח בעם ישראל.

אך כשהוא הגיע להכרה זו בינתיים אצלנו המשיכה התופעה של "קמצא ובר קמצא" והמשכנו ב"קטלוגים".

ועל כן פרשייה זו של קורח אינה מקוטלגת בזמן, כי את התזמון כל אחד מאיתנו קובע וגם כל אחד מאיתנו יקבע מתי הוא יסתיים.

התשובה היא פשוטה היא שהגמ"ח הוא לאלה שבאים לגמ"ח שלי ולא של השני.

בסעודה ההיא ישבו חכמי ירושלים עם עשיריה ומן הסתם חשבו איך "להרים" את מוסדות התורה.

והנה בסעודה זו שני עשירים רבים - הדבר הלא נכון לעשות הוא להתערב ביניהם.

והחידוש הוא שגם אם הדבר הזה היה למטרה חיובית, היא אינה שווה את זאת כשיש מלחמה שכזו.

שמו של ההוא גברא אינו מופיע - כי "ההוא גברא" זה דמות השייכת לכל מקום ולכל זמן "ההוא גברא" הוא בבחינת "השלם את החסר".

"ההוא גברא" הוא כל מי שהמריבה שבין המארח ובין בר קמצא היא פחות חשובה, ממה שהוא החליט שהדבר הכי חשוב לעם ישראל בתורה ובמצוות.

"על קמצא ובר קמצא חרוב ירושלים" - הכוונה על הקונצפציה הזו חרבה ירושלים,

על התפיסה שהמריבה שבין בר קמצא והמארח היא לא פחות חשובה מהרבה תורה.

ועל זאת לא רק חרבה ירושלים אלא היא גם עדיין לא נבנית.

הסיפור נטבע בשם של "קמצא ובר קמצא" - משום שהוא גם מלמדנו שכשמחלוקת יוצאת לדרך, באיזהו שלב כבר שוכחים מה ומי היה, הדברים כבר מבעבעים מכוח עצמם.

כשמשה רבנו פגש בפעם הראשונה איש עברי מכה איש עברי מאחיו, הדבר היה כאשר הוא יצא אל אחיו מבית פרעה.

אז אומר לו משה "רשע למה תכה רעך", והלה משיב, "מי שמך שר ושופט", ומשה אומר "אכן נודע הדבר" - ורש"י במקום מפרש: אכן נודע מדוע עדיין לא נגאלים ישראל.